

____BŰNBOCSÁNAT. ERDÉLYI JÓZSEF PERE.....____

Bűnbocsánat

Erdélyi József pere és költői rehabilitálása

Erdélyi Józsefet József Attilához mérhető tehetségnek vélték. Így emlegették: „Petőfi huszadik századi u

A népi írók körébe tartozott. Időnként beléjük is belemart, de ők elnézőek voltak vele szemben. Amikor p

Egész tudatos életében antiszemita volt. Nyilasként elvakultan, mániákusan volt zsidóellenes.

A nézeteket különösen megosztó harmincas években a szélsőségesen jobboldali nézetek elkötelezett h

A szovjet csapatok elől Ausztriába menekült, ahonnan nem Magyarországra tért vissza, hanem Románi

Költői rehabilitációjára várnia kellett Sztálin haláláig, Révai József menesztéséig. A kommunisták Erdély

Az 1956-os forradalom idején nem lépett a nyilvánosság elé. 1958-ban az MSZMP vezetése a népi írók

1956 utáni zsidóellenességéről már nem a nyomtatásban megjelent írásai, csupán az illegális módszere

Antiszemita írásai, botrányos közéleti szereplései elfelejtődtek. Költőként ma már alig ismert, bár néhány

„Szem a láncban”

Személyiségéhez a kulcsa ~~ahátmozgja~~ ~~fiúja~~ meg ~~öbölészi~~ írásaiban: *Fegyvertelen* ben.

Egyszerre feszítette az öngyűlölet és a mértéktelen önszeretet.

Erdélyi, akkor még Argyelán József, 1896-ban harmadik gyermekként született. Édesanyja, aki elszegény

Úgy érezte, szülei, testvérei nem szeretik eléggé. Édesanyja a két fiú után kislányt várt, akit a házasság

Túlsúlyos kisgyerek volt: amikor csúfoltak, egy környékbeli kövér zsidóhoz hasonlítottak: „Kövér kisiú vo

Két bátyja nem vette be játékaikba, rokonai igazságtalanok voltak vele. (Emlékszem, egy szép meleg ny

Az első világháború az ő ~~Életem~~ ~~beleszólt: a hétéves~~ ~~fiúságom~~ és ~~gyógyos, totz~~ ~~Egyiptosz~~ ~~reputációját~~ ~~bevon~~

Az ellenforradalom idején beállt karhatalmistának, majd egyetemi zászlóaljban szolgált: „Céltalan volt az

A húszas évek elején tűn ~~Nyugat~~ ~~erseivel. A~~ révén vált ismertté. A siker elkapatta. Úgy gondolta, ho

Főként díjakból, segélyekből, valamint felesége óvónői fizetéséből élt: munkát vállalni nem akart, s ez a

Önéletrajzában így fogalmazza meg crédóját: „Hiszem, hogy tiszta lelkiismerettel, becsületesen, híven, e

A második világháború éveiben a szélsőjobboldali és a nyilas lapok ünnepelt szerzője lett, antiszemita é

Gyűlöletének legfőbb tárgya moszlisztarzsák volt. Például 1937-ben írtja, hogy a kommunizmus elleni harcban

Ezermester anyai nagyapjáról büszkén írja, hogy mindent ajándékba adott ismerőseinek, ezért nem tud

1942-ben megjelent önéletrajzában a nem zsidó birtokosokról megértéssel, már-már szeretettel ír, míg a

Antiszemitizmusa mániává fokozódott: a hozzá legközelebb álló népi írókról is úgy vélte, hogy behálóztá

Szeretni talán csak egyet tudott, Gyula Mátyás urat is megjárta (a lyesszelemből bántotta), aki puszta

1942-ben a fasiszta korporációs rendszert a pusztai nagyüzemi termelési móddal és a tekintélyen alapu

Erdélyi a személyiségvoárára merített tekintélyviszítettségben kélték meg az országban, hogy a belj

Már egyik, 1920-ban írott fejtegetésének is a címét adta. Az önjellemzésként és mitvallásként egyará

A fegyvernek központi helyet adott gondolkodásában 1935-ben ígytá, ahol 250 lapértékelése szerint,

A per

A kommunista Dr. Décsi Gyula és a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályának egykori vezetői

Kihallgatása alkalmával Erdélyi kettős taktikát választott: egyrészt a vádgyűjtőbizottság elvárásait teljesítve

„Ösztönös antiszemitizmusnak” (!) „maga nevezte, és magának dőre szót tűz a vallomásaiba igazolták és

Bűnbánata vallomása végén a legteátrálisabb: „Átérzem az író fokozott felelősségét, nem akarok tovább

A vádiratban található Erdélyi-idézetek (versek, versrészletek, illetve két önéletrajzi könyvének passzusa

A költőt népellenes és háborús bűnökért vonták felelősségre. Vallomásától eltérően, amely mindenekelő

Az elsőfokú ítéletben Erdélyi József háborús és népellenes bűntett miatt három év börtönbüntetést kapo

A „demokráciában megnyugodott magyar nép” éppen addigra veszítette el maradék önállóságát: a kisma

Másodfokú ítéletében a Népbíróságok Országos Tanácsa, melynek élén Major Ákos „nem sokkal előbb

Az elsőfokú ítélet kelte 1947. május 19-e, a másodfokúé 1948. május 28-a. A költő alig néhány nap múl

A népügyész véleménye más volt. Sárkány György a kegyelmi kérvény elutasítását javasolta. Indokai al

Mi magyarázza a feltűnően enyhe ítéletet, s miért nem kellett a büntetést letöltenie?

A viszonylag enyhe ítéletnek egyik oka az lehetett, hogy a kiskis Erdélyi ítéletéhez képest kevésbé

A másik ok: a kommunista vezetők a hatalomért folytatott harcukban az írók közül leginkább a népiekre

A költő szabadon engedése abba az amnesztiafolyamatba illeszkedett, amelynek során mindenekelőtt a

Ez a politikai ok ideológiai és lélektani okkal is kiegészíthető. A kommunista vezetőknek bonyolult volt a

Az engedélyezett visszatérés

1953 őszén a szovjet és a magyar politika változásai nyomán megbolydult a hivatalos irodalmi élet. A R

A zavarnak, összevisszaságnak az is oka volt, hogy váratlanul menesztették a kultúrát erős kézzel, ellen

Erdélyi költői rehabilitációja alapvetően a bukott Részai költőnek a kommunista Államvezetőség Kérdéseinek

A „Kedves Józsi”-nak szóló 1954. június 13-i levele, különösen az, hogy Erdélyi József író és költő

„1. Elvileg helyes megpróbálni megbontani ezt a társaságot, és ha lehet, Erdélyt szembefordítani velük.

2. De ugyanilyen fontos vigyázni arra, hogy ezt a lépést ne használhassák ki ellenünk, ne magyarázhas

3. [...] Semmi esetre se hivatkozzunk [...] arra, hogy „ő az egyetlen, aki meg is lakolt a bűnéért”, nem kel

4. Arra is gondoltam, hogy talán okosabb volna [...] Erdélyi visszatérését az irodalmi életbe nem az Iroda

5. Németh Lászlót nem sorolnám a „hallgató írók” közé, viszont Sinka, Kodolányi, Weöres dolgában sem

Révai javaslata, miután Csiky Zoltán Rákosi Mátyás órászabályjainak a 1955-ben meg Erdélyi verséből

Íme a hétszakaszos vers ötödik szakasza: „Szólhat már a rádió: / itt a villanyáram... / A népe a hatalom,

Antiszemizmus „ magánhasználatra”

Erdélyi a politikai rendőrségen tett vallomásában azt állította, hogy „privát érintkezésben” sohasem zsidó

„Harmath” fedőnevű ügynök 1962. március 31-én kelt besúgójelentésében olvashatjuk, hogy Erdélyi Józ

„Őrzők, vigyázzatok a strázsán!” – írta Ady. De kik az őrzők? A rendőrök és a bírák? A politikusok? Az í

Jegyzet:

Erdélyi József periratai Budapest Főváros Levéltárában vannak. Számuk: Nb 1668/47. A költői rehabilita

Az 1945 előtti Erdélyi-műveket az országos könyvtárszolgálat felkérte, hogy a zsidókérdésről írtak

Lukács György idézett 1947-es magyar kultúráért (Szikra Kiadó, Budapest) 1948. című cikkgyűjteménye

Erdélyi első 1945 utáni kötetét, a Szépirodalmi Könyvtáratól 1955-ben, a Magyar

2000

című irodalmi és társadalmi havilap, 2001. június, 49–62. o.

p.s.:

Ez az írás

nem elsősorban

Erdélyi József miatt került

A magyar írástudók árulásai rovatba -

hanem azért, mert iskolapéldája annak,

hogyan kell haraggal és elfogultsággal történelmet írni.

S a mai napig ezek az antiszemitaavadászok adják a fő sodrot... (N.J.)

